

(Time: 2 Hours)

(Total Marks 60)

Q1. Answer any six in not more than 2 sentences: (12 Marks)

- a. Define " Air Pollutant" as defined under the Air Act, 1981.
- b. What does "Educational Institution" mean as per the Noise Pollution Rules 2000?
- c. Define " Occupier " as defined under the Environment (Protection) Act, 1986.
- d. What is "Bio-Medical Wastes" as per the Bio-Medical Waste Rules, 1998?
- e. U/S 22A of Air Act, 1981 where can an application be filed by the State Board and why?
- f. What does "Uncured Trophy" mean under the Wildlife(Protection) Act, 1972?
- g. What is the extent of the applicability of the Environment(Protection) Act, 1986?
- h. Briefly explain the reports of the results of analysis under the Air Act,1981.
- i. Where can an appeal be filed under the Water Act, 1974?
- j. Explain the concept of Sustainable Development.

Q2. Write Short Notes on Any Two of the following: (12 Marks)

- a. Cognizance of Offences under the Air Act, 1981
- b. 'Hunting' under the Wildlife (Protection) Act, 1972
- c. Restrictions on use of Loudspeakers under the Noise Pollution Rules, 2000
- d. Power of entry and inspection u/s 10 of the Environment (Protection) Act, 1986

Q3. Answer Any Two of the Following: (12 Marks)

a. A gas leak on Wednesday night killed four workers in a pharmaceutical plant in Badlapur MIDC, while few others were battling for life. Toxic gases began leaking out of the pipelines in the plant, 90 km from Mumbai. Within no time, around 20 workers in the vicinity started feeling breathless. Many of them were also vomiting and few fell unconscious.

- (i) Explain the powers of the Board to give Directions to the polluter for causing Air Pollution.
- (ii) State any two functions of the State Board under the Air Act, 1981.

b. Climate change is a phenomenon everyone has heard about; few have woken up to its potential threat. Today, the myth is that because so many people are talking about climate change, there must also be something serious being done about it. The Indian government has not even begun to inform its people about the potential dangers of climate change, leave alone equip them to deal with the catastrophe ahead. Ignoring climate change is almost certainly going to destroy the economies of the industrial nations.

- (i) Explain the concept of Global Warming.
- (ii) What is Polluter Pays Principle?

c. Mr X, an industrialist, believed in expanding his business which attracted him to a very suitable plot for establishing a new industrial venture for manufacturing shoes.

- (i) Whose consent does Mr X require under the provisions of the Water Act, 1974 to set up a new industry? Explain.
- (ii) Upon grant of consent to Mr X, state two conditions which the said authority may ask him to comply with.

d. Amol Maternity Home, a well-known center for abortions was doing very well in the past one year. The House keeping team, who emptied the waste from the Maternity Home complained several times as their fingers would get cuts due to the used surgical needles. They also noticed aborted foetus several times, dumped in the dust-bin.

- (i) Can Bio-medical Waste Rules, 1998 be applicable in the above case? Explain.
- (ii) Does the maternity home need to apply for Authorization? Explain.

Q4. Answer any Two of the following

(24 Marks)

- a. "Public Interest Litigation has greater significance in the field of environment pollution". Explain with reference to decided cases.
- b. U/S 3 of the Environment (Protection) Act, 1986 explain the Powers of the Central Government to take measures.
- c. Explain the salient features of the Penal Provisions of the Water Act, 1974.
- d. Discuss the provisions of the Constitution of India relating to environment protection.

वेळ: २ तास

गुण: ६०

प्र.१ जास्तीत जास्त दोन वाक्यात उत्तरे द्या (10 पैकी कोणतेही 6)

(१२ गुण)

- अ. वायु अधिनियम, १९८१ अंतर्गत "वायू प्रदूषक" ची व्याख्या करा.
ब. ध्वनी प्रदूषण नियम, २००० नुसार "शैक्षणिक संस्था" म्हणजे काय?
क. पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८६ अंतर्गत परिभाषित केल्याप्रमाणे "कार्यचालकाची" ची व्याख्या करा.
ड. जैव-वैद्यकीय कचरा नियम, १९९८ नुसार जैव-वैद्यकीय कचरा म्हणजे काय?
इ. हवाई कायद्याच्या कलम २२ अ अंतर्गत, राज्य मंडळाकडून अर्ज कोठे दाखल केला जाऊ शकतो आणि का?
फ. वन्यजीव संरक्षण कायदा, १९७२ अंतर्गत अप्रसाधित शिकारस्मारकचा ('Uncured Trophy') अर्थ काय आहे?
ग. पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८६ ची व्याप्ती किती आहे?
ह. वायु अधिनियम, १९८१ अंतर्गत विश्लेषणाच्या परिणामांचे अहवाल थोडक्यात स्पष्ट करा.
ई. पाणी अधिनियम, १९७४ अंतर्गत अपील कोठे दाखल करता येईल?
ज. शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा

प्र.२ . खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा

(१२ गुण)

- अ.. वायु कायदा, १९८१ अंतर्गत गुन्ह्यांची दखल
ब.. वन्यजीव संरक्षण कायदा, १९७२ अंतर्गत 'शिकार'
क. ध्वनी प्रदूषण नियम, २००० अंतर्गत ध्वनीप्रसारकाच्या वापरावर निर्बंध
ड. पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८६ च्या कलम १० अन्वये प्रवेश आणि तपासणी करण्याचा अधिकार

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन चे उत्तर द्या:

(१२ गुण)

अ. बुधवारी रात्री गॅस गळतीमुळे बदलापूर एमआयडीसीतील एका औषध उत्पादक कंपनीत चार कामगारांचा मृत्यू झाला, तर काही जण जीवाशी झुंज देत होते. मुंबईपासून ९० किमी अंतरावर असलेल्या पाइपलाइनमधून विषारी वायू बाहेर पसरू लागले. काही वेळातच नजीकच्या परिसरातील सुमारे 20 कामगारांना श्वास घेण्यास त्रास होऊ लागला. त्यापैकी अनेकांना उलट्याही झाल्या तर काहीजण बेशुद्ध पडले.

(i) वायू प्रदूषणास कारणीभूत ठरणाऱ्या प्रदूषकाला सुचित करण्याचे मंडळाचे अधिकार स्पष्ट करा.

(ii) हवाई अधिनियम, 1981 अंतर्गत राज्य मंडळाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.

ब. हवामान बदल ही एक घटना आहे ज्याबद्दल सर्वांनी ऐकले आहे; काहीजण त्याच्या संभाव्य धोक्यासाठी सजग झाले आहेत. आज, समज अशी आहे की बरेच लोक हवामान बदलाबद्दल बोलत आहेत, म्हणून काहीतरी गंभीरपणे केले पाहिजे. भारत सरकारने आपल्या लोकांना हवामान बदलाच्या संभाव्य धोक्यांबद्दल माहिती देण्यास अदयाप सुरुवातही केलेली नाही, ना त्यांना पुढील आपत्तीला तोंड देण्यासाठी सज्ज ठेवले. हवामान बदलाकडे दुर्लक्ष केल्यास औद्योगिक राष्ट्रांची अर्थव्यवस्था नक्कीच नष्ट होणार आहे.

(i) "जागतिक तापमान वाढ" ची संकल्पना स्पष्ट करा.

(ii) प्रदूषक भरपाई तत्त्व म्हणजे काय?

क. श्रीमान क्ष हे एक उद्योगपती, त्यांचा व्यवसाय वाढवण्यावर भर देत होते, ते बूट निर्मितीसाठी नवीन कारखाना स्थापन करण्यासाठी अतिशय अनुकूल जमीन घेण्यास तयार झाले.

(i) नवीन उद्योग सुरू करण्यासाठी पाणी कायदा १९७४ च्या तरतुदीनुसार श्रीमान क्ष ला कोणाची संमती आवश्यक आहे? स्पष्ट करा.

(ii) श्रीमान क्ष ला संमती दिल्यानंतर, दोन अटी सांगा ज्यांचे पालन करण्यासाठी संबंधित प्राधिकरण त्याला सांगू शकेल.

ड. अमोल मॅटर्निटी होम, गर्भपातासाठी एक सुप्रसिद्ध केंद्र गेल्या वर्षभरात चांगले काम करत होते. मॅटर्निटी होममधील कचरा रिकामा करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांनी अनेकदा तक्रार केली की कचऱ्यातील शल्यक्रियेसाठी वापरलेल्या सुयामुळे त्यांची बोटे कापली जातात. त्यांना अनेकवेळा गर्भपात झालेले गर्भ, कचरापेटीत टाकलेले आढळले.

(i) वरील बाबतीत जैव-वैद्यकीय कचरा नियम, १९९८ लागू होऊ शकतात का? स्पष्ट करा.

(ii) प्रसूती गृहाला अधिकृततेसाठी अर्ज करण्याची आवश्यकता आहे का? स्पष्ट करा.

प्र.४ . खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या

(२४ गुण)

अ. "पर्यावरण प्रदूषणाच्या क्षेत्रात जनहित याचिकांना अधिक महत्त्व आहे". निकालित प्रकरणांच्या आधारे स्पष्टीकरण द्या.

ब. पर्यावरण संरक्षण कायदा 1986 कलम 3 अंतर्गत, केंद्र सरकारच्या उपाययोजना करण्याचे अधिकार स्पष्ट करा.

क. पाणी कायदा, 1974 च्या दंडात्मक तरतुदींची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड. पर्यावरण संरक्षणाशी संबंधित भारतीय राज्यघटनेतील तरतुदींची चर्चा करा.
